

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yliopistollisista keskussairaaloista.

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.

Lääkärikoulutusta annetaan tällä hetkellä Helsingin, Turun, Oulun ja Tampereen yliopistossa sekä Kuopion korkeakoulussa. Lääketieteellinen tutkimus- ja opetustyö sekä uusien hoitomuotojen kehittämistarve edellyttävät, että lääketieteellisellä opetusyksiköllä on käytävissään riittävän suuri, monipuolinen ja korkeatasoinen opetus- ja tutkimussairaala. Yliopiston ja keskussairaalan yhteistoiminnasta säädetään erillislaeilla, jolloin yliopistollisista keskussairaaloista annettu laki (392/56) koskee muita yliopistosairaaloita paitsi Tampereen keskussairaala, johon sovelletaan erillislakia Tampereen keskussairaalan käyttämisestä Tampereen yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan opetussairaala (549/72).

Nyt annettavan lakiehdotuksen mukaan järjestetään kaikkien yliopistosairaaloiden hallinto saman lainsäädännön puitteissa. Nykyiseen yliopistosairaalalakiin verrattuna lisätään kunnallisten elinten päätösvaltaa sairaalan sisäisessä hallinnossa muun muassa siirtämällä johtavan ylilääkärin nimittäminen liittovaltuustolle ja muuttamalla sairaalahallitus, joka valitsee mm. sairaalan lääkärinkunnan eräin poikkeuksin, kunnalliseksi liittohallituksen alaisena toimivaksi lautakunnaksi. Samalla sairaalahallituksen jäsenmäärää supistetaan nykyisestä, ja sairaalahallitus tulee liittovaltuuston toimikaudekseen nimittämäksi. Opetusviranomaiset valitsevat pro-

fessorit itsenäisesti, kuten nykyisinkin, sairaalahallinnon siihen puuttumatta. Sen sijaan sairaalan liittohallituksella on mahdollisuus erityisistä syistä määrätä joku muu pätevyysvaatimukset täyttävä määrääjäksi ylilääkärin tehtäviin professorin sijasta. Yliopistollisessa keskussairaalaliitossa olisi liittohallituksen alaisena sairaalanjohtaja, jonka liittovaltuusto valitsee.

Yliopistollisen keskussairaalaliiton liittovaltuuston kokoonpano säilyy pääpiirtein nykyisellään. Kuitenkin yliopiston osuus kokonaisäänimäärästä supistuu jonkin verran. Yliopiston edustajat eivät myöskään osallistu liittohallituksen jäsenten vaaliin, koska yliopistolla on oikeus suoraan nimetä liittohallitukseen kaksi jäsentä, joihin ei sovelleta kunnallislain 122 §:n 4 momentin poliittista edustavuutta koskevaa säännöstä.

Lakiehdotus merkitsee suuria muutoksia sairaalan sisäisessä hallinnossa Tampereen keskussairaalan osalta, koska siellä on voimassa olevan erillislain mukaan noudatettu hallintomallia, jossa yliopiston vaikutusosuus sairaalan sisäiseen hallintoon on ollut lakiehdotuksessa esitettyä vähäisempi.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1981 alussa, jolloin sitä voitaisiin soveltaa, kun liittovaltuusto syksyn 1980 kunnallisvaalien jälkeen valitsee liittohallituksen vuonna 1981 alkavaksi toimikaudeksi.

YLEISPERUSTELUT.

1. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu.

1.1. Nykyinen tilanne.

1.1.1. Yliopistosairaaloiden hallinto.

Yliopistosairaaloiden hallinto on järjestetty 1956 annetulla lailla yliopistollisista keskussairaaloista (392/56), joka koskee kaikkia muita opetussairaaloita paitsi Tampereen keskussairaala, jonka osalta on säädetty vuonna 1972 laki Tampereen keskussairaalan käyttämisestä Tampereen yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan opetussairaalan (549/72).

Yliopistollisista keskussairaaloista annetun lain mukaan yliopistollisen keskussairaalan omistaa ja sitä hallitsee keskussairaalaliitto, jonka jäseninä ovat keskussairaalapiiriin kuuluvat kunnat sekä Helsingin, Turun ja Oulun yliopistot sekä Kuopion korkeakoulu, kukin sijaintipaikkansa keskussairaalapiiriin keskussairaalaliitossa.

Keskussairaalaliiton liittovaltuustoon on kuntien valitsemien jäsenten lisäksi keskussairaalassa hoitopaikkoja omistavalla yliopiston lääketieteellisellä tiedekunnalla oikeus valita liittovaltuustoon enintään kolme jäsentä ja yhtä monta varajäsentä. Näiden jäsenten yhteinen äänimäärä on puolet liittovaltuustoon kuuluvien kuntien valitsemien jäsenten äänimäärän yhteissummasta eli 1/3 kokonaisuäänimäärästä. Vastaavasti korkeakoululla on edustajia sairaalan liittohallituksessa. Käytännössä näiden lukumäärä liittohallituksessa on ollut 2—3 jäsentä.

Keskussairaalaliiton sisäistä hallintoa varten on yliopistollisessa keskussairaalassa sairaalahallitus, jonka jäseninä ovat keskussairaalan ylilääkärit. Sairalahallituksen tehtävänä on muun ohessa ottaa keskussairaalaan vakinaiset lääkärit ja valvoa keskussairaalassa annettavaa sairaanhoitoa sekä käsitellä keskussairaalassa annettavaa yliopisto-opetusta koskevia asioita.

Yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan professorit toimivat keskussairaalan ylilääkäreinä sekä tiedekunnan muut opettajat keskussairaalan lääkäreinä.

Tampereen keskussairaalan käyttämisestä Tampereen yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan opetussairaalan annetun lain mukaan keskussairaalan hallinto on järjestetty pääsääntöi-

sesti tavallisia keskussairaaloita koskevan yleissairaalalain perusteiden mukaisesti. Niinpä keskussairaalan ylilääkäreinä toimivat kuntainliiton viranhaltijat. Lääketieteellisen tutkimustyön ja opetuksen suorittamisen vaatiessa voidaan osa keskussairaalan yleisen sairaanhoidon lääketieteellisen erikoisan osastosta kuitenkin asetuksessa säädettävien perusteiden mukaisesti muodostaa erilliseksi yksiköksi, jonka ylilääkärinä toimii lääketieteellisen tiedekunnan professori tai apulaisprofessori. Muukin lääketieteellisen tiedekunnan opettaja voi toimia yliopiston virkansa tai toimensa ohella lääkärinä keskussairaalassa. Keskussairaalaliiton liittovaltuuston kokouksessa on kolmella yliopiston valitsemalla edustajalla oikeus olla saapuvilla ja ottaa osaa keskusteluun, mutta ei päätöksentekoon.

Tampereen keskussairaalan kuntainliitossa on liittohallituksen apuna sairaalatoimikunta, jonka puheenjohtajana on johtava lääkäri, varapuheenjohtajana talousjohtaja ja muina jäseninä sairaalan johtava ylihoitaja, kolme liittohallituksen nimeämää ylilääkärinä sekä yliopiston edustajat. Sairaalatoimikunnan tehtävänä on antaa liittohallitukselle lausuntoja sekä tehdä aloitteita keskussairaalan toimintaa koskevissa kysymyksissä sekä huolehtia kliinisen yliopisto-opetuksen järjestämisestä keskussairaalassa lääketieteellisen tiedekunnan opetusohjelman ja sen antamien tarkempien ohjeiden mukaisesti.

Lääketieteellisten tiedekuntien osuus kehitettäessä lääketieteellistä opetusta, tutkimusta sekä uusia hoitomuotoja on keskeinen. Tämän vuoksi on sairaanhoidon kehittämisen kannalta tärkeää, että yliopiston ja kunnallisen sairaanhoitolaitoksen yhteistoiminta tapahtuu kiinteästi, selvien ja ajanmukaisten säännösten pohjalta.

1.1.2. Muutoksen syyt

Yliopistollisia keskussairaaloita on kehitetty 1970-luvun aikana jo varsin voimakkaasti. Esi-merkkinä voidaan mainita Oulun yliopistollisen keskussairaalan laaja uudisrakennusohjelma. Yliopistollisten keskussairaaloiden rakentamisohjelma on edelleen varsin mittava. 1980-luvulle ajoittuu suuria laajennuksia muun muassa Kuopion, Tampereen ja Helsingin yliopistollisen keskussairaalan sekä eräitä peruskorjauksia myös Turun yliopistollisen keskussai-

raalan rakennuksiin. Jo suoritettujen henkilöstölisäysten sekä peruskorjaus- ja laajennusinvestointien perusteella on yliopistollisten keskussairaaloiden toiminnan tasoa voitu jatkuvasti monipuolistaa ja kohottaa. 1970-luvulla voimaan tullut sairaalalaitoksen suunnittelujärjestelmä on tuonut lisäksi mukanaan yliopistosairaloille uusia velvoitteita. Sairaanhoidon porastus on tämän suunnittelujärjestelmän mukaan toteutettu siten, että vaativien erikoisalojen hoito on keskitetty viime kädessä yliopistollisiin keskussairaaloihin. Eräiden vaikeimpien ja harvinaisimpien sairauksien osalta hoito on keskitetty yhteen tai kahteen yliopistolliseen keskussairaalaan. Nämä keskussairaalapääryn alueen ulkopuolelle ulottuvat alueelliset vastuut erikoishoidon järjestämisestä antavat yliopistosairaloille uusia velvoitteita ja vaatimuksia.

Yliopistosairaalat muodostavat tällä hetkellä varsin suuria hallinnollisia yksiköitä. Esimerkkinä voidaan mainita, että Helsingin yliopistollisen keskussairaalan kokonaissairaansijamäärä on noin 3 000 ja sen palveluksessa on noin 7 000 viranhaltijaa. Sairaalan vuosimenojen on arvioitu vuonna 1981 olevan suuruusluokaltaan 800 milj. markkaa. Kaikkiaan yliopistollisten keskussairaaloiden palveluksessa on tällä hetkellä noin 16 500 viranhaltijaa. Niissä on yhteensä 7 235 sairaansijaa sekä niiden yhteiset vuosimenot ovat suuruusluokaltaan 1 860 milj. markkaa vuonna 1981.

Sairaanhoidon muuttuessa yhä laaja-alaisemmaksi, teknisesti eriytyneemmäksi sekä uusien monimutkaisten hoitomuotojen yleistyessä tarvitaan sairaalassa yhä enemmän eri pohjakoulutuksen saanutta henkilökuntaa. Nämä tekijät aiheuttavat sairaalahallinnolle lisävaatimuksia. Samoin 1970-luvulla kehittynyt virkaehtosopimusjärjestelmä, luottamusmiesjärjestelmä, työsuojelujärjestelmä, työpaikkademokratiajärjestelmä ja muut vastaavat henkilöstöhallintoon liittyvät muutokset aiheuttavat sen, että hallinnollisten tehtävien määrä ja laatu ovat voimakkaasti muuttuneet. Sairalahallinnon tulee pystyä aikaisempaa paremmin käsittelemään myös näihin kysymyksiin liittyviä ongelmia.

Kunnallislainsäädännössä on tapahtunut 1970-luvulla merkittäviä uudistuksia. Vuoden 1977 alusta lukien voimaan tullut kunnallislaki (953/76) korosti muun muassa kunnallisten luottamuselinten aseman merkitystä kunnallisessa päätöksenteossa. Samalla säädettiin, että liittohallituksen kokoonpanon tuli vastata kun-

tainliiton jäsenkunnissa esiintyviä poliittisia voimasuhteita. Kun yliopiston edustajat ovat olleet mukana liittohallituksissa, muodostui yliopistosairaaloiden osalta ongelmia siitä, millä tavalla yliopistojen edustajiin tuli suhtautua voimassa olevan kunnallislain säännösten perusteella.

Korkein hallinto-oikeus on vanhan kunnallislain nojalla 15.5.1973 antamassaan päätöksessä katsonut, että tiedekunnan professoreiden ei voitu, koska heidän toimintansa keskussairaalaan ei perustu toimenpiteeseen keskussairaalan taholta ja ottaen huomioon sairaalan virkasäännön määräykset, katsoa olevan kuntainliiton viranhaltijoita. Tämän vuoksi nämä voivat toimia jäseninä liittohallituksessa.

Samoin korkein hallinto-oikeus on 18.12.1978 antamassaan päätöksessä katsonut, ettei uuden kunnallislain 122 §:n 4 momentin säännöstä ole sovellettava yliopiston lääketieteellistä tiedekuntaa edustavien jäsenten osalta liittohallituksessa.

Kunnallislaisissa on säännöksiä siitä, että vaalikelpoisia kuntainliiton toimielimeen eivät muun muassa ole henkilöt, jotka ovat saman kuntainliiton viranhaltijoita tai pysyväisluontoisessa työsopimussuhteessa olevia työntekijöitä. Yliopistosairaaloiden erityisluonteesta johtuen on tarpeen saattaa yliopistosairalakiin nykyistä selkeämmät säännökset siitä, että yliopiston viranhaltijat toimivat yliopistosairaalaan virkavastuulla ja voivat määrätyin edellytyksin toimia jäseninä myös sairaalan eräissä toimielimissä.

Yliopistosairaloille tulleet lisääntyneet hoidolliset ja alueellista suunnittelua koskevat velvoitteet sekä sisäisen toimintamuodon kehittäminen edellyttävät, että nykyisiä säännöksiä yliopistosairaaloiden hallinnosta tarkistetaan. Tarkistuksessa on kuitenkin eräänä lähtökohtana pidettävä sitä, että yliopiston edustajilla edelleen on edellytykset kiinteästi osallistua yliopistosairaalan hallintoon ja vaikuttaa keskeisellä tavalla lääketieteellisen opetuksen ja tutkimuksen sekä uusien hoitomuotojen kehittämiseen valtakunnassa. Tässä tehtävässä lääketieteellisten tiedekuntien osuus on keskeinen.

Yliopistosairaaloiden hallinnossa on epäkohtana nähty se, että yliopiston ja keskussairaalan hallinnon yhteensovittaminen on tällä hetkellä toteutettu kahden eri hallintomallin mukaisesti. Toisaalta on nähty puutteena se, että kunnallisen itsehallinnon osalta yliopistosairaaloiden hallintoon liittyy liian suuria rajoituksia

yliopistollisissa keskussairaaloissa. Muun muassa yliopiston äänimäärä on tällä hetkellä kolmannes liittovaltuutettujen kokonaisäänimäärästä riippumatta siitä, kuinka paljon sairaansijoja se on sairaalasta lunastanut. Myöskin yliopiston osuutta sairaalan liittohallituksessa on pidetty liian suurena ottaen huomioon erityisesti uuden kunnallislain periaatteet, joiden mukaan kuntaliiton liittohallituksen kokoonpanossa tulee ottaa huomioon jäsenkuntien asukkaiden poliittinen jakautuma. Lääkäreiden ottamisesta yliopistolliseen keskussairaalaan päättää nykyisin sairaalahallitus, jonka jäseninä toimivat ylilääkärit eivät ole keskussairaaliiton vaan yliopiston virkamiehiä. Näin ollen yliopistollisen keskussairaaliiton mahdollisuudet vaikuttaa sairaalan toiminnan kannalta keskeisimmän henkilökunnan koostumukseen ovat vähäiset.

Toisaalta Tampereen yliopiston taholta on todettu, että Tamperetta koskevan erityislainsäädännön mukaan Tampereen yliopiston mahdollisuudet vaikuttaa keskussairaalan toimintaan ja kehittämiseen ovat puutteelliset.

Yliopistollisten keskussairaaloitten muodostuessa yhä monipuolisemmiksi ja suuremmiksi hallinnollisiksi kokonaisuuksiksi on pidettävä asianmukaisena, että kunnallisilla luottamuselimillä on mahdollisuuksia nykyistä suuremmassa määrin osallistua sairaalalaitoksen kehittämistä koskevaan päätöksentekoon. Toisaalta on pyrittävä eri klinikoiden hallinnon kehittämiseen siten, että professorikuntaa ei kohtuuttomasti sidota sairaalan juoksevan hallintotoiminnan edellyttämiin tehtäviin, vaan heille taataan mahdollisuus opetus- ja tutkimustoiminnan lisäksi myös sairaanhoidon uusia hoitomuotoja koskevaan kehittämistyöhön, mikä maan sairaanhoidon tasoa kehitettäessä on keskeisen tärkeää.

1.2. Asian valmistelu.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti 10.5. 1978 yliopistosairaaloiden hallintotoimikunnan, jonka tehtävänä oli tehdä ehdotus yliopistosairaaloiden hallinnon kehittämiseksi. Mietintö valmistui syyskuussa 1979 (komiteamietintö 1979: 52)

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt toimikunnan mietinnöstä lausunnot eri tahoilta. Lausunnoissa esitettyjä näkökohtia on mahdollisuuksien mukaan pyritty ottamaan huomioon.

Lakiehdotus pohjautuu sanotun toimikunnan esitykseen, johon on tehty vain eräitä lähinnä teknillisluontoisia tarkistuksia.

1.2.1. Yliopistosairaalan tehtävät.

Yliopistosairaalan tehtävänä on antaa erikoissairaanhoidon palveluja oman piirinsä väestölle sekä valtakunnallisissa suunnitelmissa määritellyn yliopistosairaaloiden välisen työnjaon mukaisesti myös laajempien alueiden väestölle. Lisäksi yliopistosairaala toimii lääketieteellisenä ja terveydenhuoltoalan opetussairaalaana ja tarjoaa mahdollisuudet tieteelliseen tutkimustyöhön.

Yliopistollisissa keskussairaaloissa suoritetaan jo tällä hetkellä tutkimustyötä, joka on ensisijaisesti kliinistä, tautien ja vammojen syntymekanismiin, diagnostiikkaan, hoitoon ja ehkäisyyn sekä lääkinnälliseen kuntoutukseen liittyvää.

Tieteellisen tutkimustyön valvonta on eri tavoin järjestetty eri yliopistosairaaloissa. Toiminnan yhdenmukaistamiseksi on tarpeen toimikunnan käsityksen mukaan toteuttaa eräitä hallinnollisia toimenpiteitä, jotka eivät kuitenkaan edellytä lakimuutoksia. Tavoitteena tieteellisen tutkimustyön järjestelyssä on, että tutkimustyön suorittamisen edellytyksiä ei keskussairaalan taholta rajoiteta. Kuitenkin on liittohallitukselle luotava edellytykset valvoa sellaista tutkimustyötä, joka vaatii keskussairaalan henkilökuntaa, tiloja tai muita voimavaroja. Tämä on tarpeen myös vastuukysymysten selvittämiseksi mahdollisissa vahinkotapauksissa.

Päävastuu lääketieteellisen tutkimuksen ja opetuksen järjestämisestä kuuluu yliopistolle. Siltä osin kuin se tapahtuu yliopistollisessa keskussairaalaossa, tutkimukseen ja opetukseen liittyvät tehtävät kuuluvat myös sairaaloiden asianomaisille toimielimille, joista klinikoiden ylilääkäreiden, sairaalahallituksen ja johtajaylilääkärin osuus on keskeinen. Opetuksen ja tutkimuksen järjestämisessä ei ole tarkoitus esittää oleellisia muutoksia voimassa olevaan käytäntöön.

2. Ehdotetut muutokset.

Niitä perusteita, joiden mukaan peruskunnat valitsevat edustajansa yliopistosairaaloiden liittovaltuustoon, ei ehdoteta nykyisestä muutetta-

viksi, vaan pohjana on voimassa olevan yliopistollisia keskussairaaloita koskevan lain säännös. Yliopiston äänimäärä olisi liittovaltuustossa enintään viidennessä liittovaltuuston kaikkien jäsenten yhteenlasketusta äänimäärästä, kun se nyt voimassa olevan yliopistosairaaloista annetun lain mukaan on kolmannes. Yliopiston liittovaltuustoon valittujen jäsenten lukumäärä olisi kaksi, kun lukumäärä tällä hetkellä on yleensä kolme.

Mikäli Tampereen yliopisto ei lunasta sairaansijoja Tampereen yliopistollisesta keskussairaalaista, yliopiston valitsemilla edustajilla olisi ainoastaan oikeus olla läsnä liittovaltuuston kokouksissa ja ottaa osaa keskusteluun, mutta ei päätöksentekoon.

Yliopistollisen keskussairaalan liittohallituksen jäsenet valitaan kunnallislain säännösten mukaan poliittisia voimasuhteita noudattaen. Kuitenkin lakiin sisältyy säännös siitä, että yliopisto voi suoraan nimetä kaksi liittohallituksen jäsentä, joita ei luetaisi kunnallislaisiin tarkoitettuihin poliittisiin kiintiöihin kuuluviksi. Mikäli Tampereen yliopisto ei ole lunastanut sairaalasta sairaansijoja, yliopistolla olisi oikeus nimetä liittohallitukseen kaksi puhevaltaista edustajaa.

Sairaalahallitus olisi lautakunnan asemassa oleva toimielin, jonka liittovaltuusto asettaa toimikaudeksi. Sairaalahallituksen puheenjohtajana olisi johtajaylilääkäri, varapuheenjohtajana johtajaylilääkärin varamies ja muina jäseninä 7—9 ylilääkäreitä liittovaltuuston lukumäärästä tekemän erillisen päätöksen mukaisesti. Tällä hetkellä sairaalahallitukseen kuuluu jäseninä kaikki ylilääkärit. Jäsenten suuri lukumäärä on vähentänyt sairaalahallituksen toimintaedellytyksiä.

Keskussairaaliitossa on liittohallituksen alainen sairaalanjohtaja, jonka liittovaltuusto valitsee. Sairaanjohtajalla samoin kuin hallintoylihoitajalla tai johtavalla ylihoitajalla olisi läsnäolo- ja puheoikeus sairaalahallituksen kokouksissa.

Johtajaylilääkärin ja hänen varamiehensä valitsee liittovaltuusto toimikaudekseen. Tehtävän vastaanottamisen ei tarvitse merkitä lupomista klinikan ylilääkärin tehtävistä. Vaihtoehtoisesti johtajaylilääkärin tehtävä voi olla myös päätoiminen. Johtajaylilääkäri, joka hallinnollisissa asioissa olisi sairaalanjohtajan alainen, toimii sairaalahallituksen puheenjohtajana sekä on ylilääkäreiden esimies.

Lääketieteellisen tiedekunnan kliiniset professorit toimivat nykyisin yliopistollisen keskussairaalan ylilääkäreinä ja tiedekunnan muut opettajat voivat toimia keskussairaalan lääkäreinä. Professorit valitaan valtion opetusviranomaisten, korkeakouluhallinnon toimesta pääasiassa tieteellisen pätevyyden perusteella. Toisaalta mainitut professorit toimivat yliopistollisen keskussairaalan ylilääkäreinä. Tarkoitus on, että tämä käytäntö jatkuu pääsääntöisesti myös uuden lain mukaisessa sairaalahallinnossa.

Jos kuitenkin professori ei ole käytettävissä ylilääkärin tehtävien hoitoon tai jos liittohallitus katsoo muutoin olevan erityistä syytä, liittohallitus voi enintään viideksi vuodeksi kerrallaan määrätä ylilääkäriksi yliopiston tai korkeakoulun apulaisprofessorin tai keskussairaalaliiton vähintään dosentin pätevyyden omaavan viranhaltijan. Tällaisia erityisiä syitä voisivat olla esimerkiksi professorin kiinnostuksen suuntautuminen sairaalahallinnon tai klinikan hoitotehtävien johtamisen sijasta voituolisesti esimerkiksi opetukseen tai tutkimukseen liittyviin tehtäviin. Tällöin on pidettävä asianmukaisena, että tutkijalle taataan nykyistä paremmat mahdollisuudet tähän toimintaan. Toisaalta on pidettävä asianmukaisena, että liittohallituksella tällaisissa tapauksissa on mahdollisuus ryhtyä järjestelyihin, jotka takaavat klinikan asianmukaisen johtamisen ja toiminnan kehittämisen eri olosuhteissa.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset.

Lakiehdotuksessa ei ole tehty muutoksia nykyisin voimassa oleviin valtionosuutta ja valtion osallistumista yliopistosairaaloiden toimintaan koskeviin säännöksiin. Tästä johtuen lakiuudistuksella ei ole taloudellisia seurausvaikutuksia kunnallistalouteen tai valtiontalouteen. Yliopistosairaaloiden toiminnan suunnittelu ja valtionosuusjärjestelmä toteutuu, kuten aikaisemmin, voimassa olevan alueellisen suunnittelujärjestelmän pohjalta, jossa yliopistosairaaloilla on muiden keskussairaaloiden tapaan oman alueensa suunnitteluvastuu sekä sen lisäksi laajempia edellä tarkoitettuja valtakunnallisia tai valtakunnan osa-alueita koskevia erityistason tehtäviä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.

1. Lakiehdotuksen perustelut.

1—5 §. Säännökset pohjautuvat voimassa olevaan yliopistollisista keskussairaaloista annettuun lakiin ja siinä oleviin vastaaviin säännöksiin. Koska uusi laki koskee kaikkia niitä keskussairaaloita, joissa annetaan lääkärikoulutusta, on Tampereen osalta todettu, että myös Tampereen keskussairaala muuttuu nimekseen Tampereen yliopistolliseksi keskussairaalaksi (1 §). Niin ikään on Tampereen yliopistollisen keskussairaalan osalta todettu, että sitä hallitsee keskussairaaliitto, jonka jäseninä ovat keskussairaalapääpiiriin kuuluvat kunnat. Tampereen yliopistosta tulee keskussairaaliiton jäsen vasta sen jälkeen, kun yliopisto on lunastanut keskussairaalaista sairaansijoja (3 §:n 2 mom.).

Nykyisten säännösten mukaisesti noudatetaan muilta osin kunnallisista yleissairaaloista annettua lakia (561/65), mikäli tässä laissa ei ole muuta säädetty.

6 §. Kuntien äänimäärän liittovaltuustossa esitetään määräytyvän kuntien varaamien sairaansijojen mukaan kuten nykyisin. Voimassa olevan lain mukaan keskussairaalaissa hoitopaikkoja omistava yliopiston lääketieteellinen tiedekunta valitsee liittovaltuustoon enintään kolme jäsentä ja yhtä monta varajäsentä. Yliopiston edustajilla on tällä hetkellä yliopiston lunastamien sairaansijojen määrästä riippumatta liittovaltuustossa puolet liittovaltuustoon kuuluvien kuntien valitsemien jäsenten äänimäärien yhteissummasta eli $\frac{1}{3}$ äänistä.

Kunnallislain (953/76) 50 §:ssä tarkoitettujen asioiden, kuten uuden määrärahan myöntämisen tai entisen korottamisen, uuden viran perustamisen tai takaussitoumuksen tai muun vakuuden antamisen kohdalla vaaditaan yliopistollisten keskussairaaloiden perussääntöjen mukaan, että vähintään $\frac{3}{4}$ saapuvilla olevien jäsenten yhteenlasketusta äänimäärästä kannattaa esitystä. Tällaisissa tapauksissa yliopistojen edustajat muodostavat tarvittavan määrävähemmistön, mitä kunnallisen sairaalahallinnon kanalta ei voida pitää asianmukaisena.

Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että yliopiston valitsemien jäsenten yhteinen äänimäärä vastaa sen lunastamien sairaansijojen määrän osuutta sairaansijojen yhteismäärästä, kuitenkin niin, että yliopiston nimeämien jäsenten yhteinen äänimäärä olisi enintään vii-

dennes liittovaltuuston jäsenten kokonaisäänimäärästä. Myös esitetään, että yliopiston liittovaltuustoon valitsemien jäsenten lukumäärä on kaksi. Koska yliopisto on esityksen mukaan oikeutettu nimeämään liittohallitukseen suoraan kaksi edustajaa, on 6 §:ään otettu säännös siitä, että yliopiston liittovaltuustoon valitsemilla jäsenillä ei ole äänioikeutta liittohallitusta valittaessa.

Tampereen yliopistoa koskevana on lisäksi säännös siitä, että yliopiston valitsemilla edustajilla on läsnäolo- ja puheoikeus liittovaltuustossa, mutta ei oikeutta osallistua päätösten tekoon niin kauan, kun Tampereen yliopisto ei ole lunastanut omistukseensa keskussairaalaista sairaansijoja.

Jotta yliopisto kokonaisuutena voisi harkita, ketkä osallistuvat edustajina yliopistosairaalan luottamuselimiin, on säännökseen sisällytetty periaate, jonka mukaan yliopisto suorittaa edustajiensa valinnan yliopistosairaalan liittovaltuustoon. Aikaisemmin tämän valinnan on suorittanut asianomainen lääketieteellinen tiedekunta. Samoin yliopisto valitsisi edustajansa yliopistosairaalan liittohallitukseen. Aikaisemmin myös yliopiston edustajat on valittu liittovaltuuston kokouksessa.

7 §. Keskussairaalan hallintoa hoitaa liittohallitus.

Yliopistosairaalan tehtävistä lääketieteen opetus ja tutkimus muodostavat merkittävän osan alueen. Niiden toteuttamiseen ja kehittämiseen kuuluvista tehtävistä ovat ensi sijassa vastuussa yliopiston viranhaltijat. Näiden tehtävien järjestely on kuitenkin olennaisesti riippuvainen sairaalan henkilökunnan yhteistoiminnasta ja sairaalatoiminnan järjestelystä siten, että siinä otetaan huomioon opetuksen ja lääketieteellisen tutkimuksen asettamat lisävaatimukset. Saumattoman yhteistyön turvaamiseksi joka päiväisessä hallintotoiminnassa on perusteltua, että yliopiston edustajat ovat mukana liittohallituksen toiminnassa. Tällöin yliopiston edustajilla on mahdollisuus välittömästi tuoda esiin ne näkökohdat, jotka yliopistollisen tutkimuksen ja opetuksen kannalta ovat sairaalan toiminnassa huomioon otettavia.

Uuden kunnallislain mukaan liittohallituksen tulee kokoonpanoltaan vastata kuntainliiton alueen äänestäjien poliittisia voimasuhteita. Kun yliopiston hallinto ei ole rakennettu samalle periaatteelle, on asianmukaista, että yli-

opisto voi suoraan nimetä liittohallitukseen kaksi edustajaa, joihin ei sovelleta edellä tarkoitettua kunnallislain periaatetta. Tällä hetkellä lääketieteelliset tiedekunnat ovat nimenneet liittohallitukseen yleensä kolme jäsentä.

Kunnallislain 123 §:n mukaisesti kuntainliiton toimielimiin eivät ole vaalikelpoisia saman kuntainliiton viranhaltijat tai pysyväisluontoisessa työsuhteessa olevat työntekijät. Yliopiston professorit, jotka toimivat klinikoiden ylilääkäreinä ja saavat sairaala- ja hallintolisinä palkkioita keskussairaaloilta, samoin kuin muut yliopiston opettajat, jotka toimivat lääkärin tehtävissä keskussairaaloissa, osallistuvat esityksen mukaan eräisiin päätöksiä tekeviin elimiin. Pykälään on sisällytetty säännös siitä, että näihin viranhaltijoihin ei sovelleta kunnallislain 123 §:n säännöksiä silloin, kun viranhaltijat toimivat näissä toimielimissä, joita ovat yliopistosairaaloiden liittohallitus ja sairaalahallitus.

Lisäksi pykälään sisältyy säännös siitä, että mikäli Tampereen yliopisto ei ole lunastanut sairaansijoja keskussairaala, yliopistolla voisi olla liittohallituksessa kaksi edustajaa, jotka voivat osallistua keskusteluun, mutta ei päätöksentekoon.

8 §. Säännös ruotsinkielisen yliopisto-opetuksen edellytysten turvaamisesta on pääosin samansisältöinen kuin nyt voimassa olevassa lainsäädännössä.

9 §. Nykyisen lainsäädännön mukaan yliopistollisessa keskussairaala on sairaalahallitus ja Tampereen keskussairaala lähinnä lausuntoja antava sairaalatoimikunta.

Sairalahallituksen ja sairaalatoimikunnan asema ja organisaatio on tarkistettu siten, että kaikissa yliopistosairaaloissa olisi sairaalahallitus, joka olisi luonteeltaan kunnallinen toimielin, jonka liittovaltuusto asettaisi toimikaudukseen. Sairalahallitus on toiminnassaan liittohallituksen alainen.

Sairalahallitus ottaisi pääsäännön mukaan keskussairaalan lääkärit, kuten nykyisin. Poikkeuksen muodostavat johtajaylilääkäri, hallintoylilääkäri, hallintolääkäri ja liittohallituksen valitsevat ylilääkärit. Sairalahallitus ei myöskään valitse niitä sairaalassa työskenteleviä lääkäreitä, jotka ovat yliopiston viran- tai toimenhaltijoita ja joiden osalta yliopisto on suorittanut valinnan. Lisäksi sairaalahallitus valvoisi keskussairaalaan annettavaa sairaanhoitoa ja käsitteisi osaltaan keskussairaalaan annettavaa opetusta koskevia asioita. Pääosa lääketieteel-

liseen opetustoimintaan liittyvistä kysymyksistä kuuluu kuitenkin opetusviranomaisille, lähinnä lääketieteelliselle tiedekunnalle.

Sairalahallitus antaisi lausuntoja liittovaltuustolle ja liittohallitukselle sekä tekisi aloitteita keskussairaalan toimintaan liittyvistä lääketieteellisistä asiantuntemusta vaativista kysymyksistä. Sairalahallituksen tehtävänä on myös käsitellä sairaalassa suoritettavan tieteellisen tutkimustyön toteuttamista koskevia asioita. Tämä säännös on uusi ja on tullut tarpeelliseksi sen johdosta, että lääketieteelliseen tutkimukseen liittyviä niin eettisiä kuin toteuttamistapaa koskevia kysymyksiä tulee käsitellä yhtenäisten perusteiden mukaan. Toisaalta tutkimusohjelmat saattavat vaatia huomattavia voimavaroja sairaalan muun henkilökunnan ja laitteiden käytön osalta, jolloin on asianmukaista, että tämän tutkimuksen suorittamiseen liittyvät hyöty- ja haittatekijät tulevat asianmukaisesti arvioiduiksi.

Kun yliopistosairaala on edellä tarkoitettussa laajuudessa toimiva sairaalahallitus, ei erillistä sairaalatoimikuntaa ole tarpeen perustaa lausuntoa antavana toimielimenä siinä muodossa, kuin se nyt toimii Tampereen keskussairaala. Sen sijaan myös Tampereen keskussairaala toimisi sairaalahallitus, jonka tehtäväalue on sama, kuin on edellä esitetty.

Nykyisin sairaalahallituksen jäsenenä ovat kaikki sairaalan ylilääkärit. Sairalahallitus valitsee keskuudestaan esimiehen ja varaesimiehen. Esimies toimii keskussairaalan johtajaylilääkärinä. Sairalahallituksen kokoonpanoa esitetään sen toimivuuden parantamiseksi supistettavaksi nykyisestään. Sairalahallitukseen kuuluisi johtajaylilääkäri puheenjohtajana ja johtajaylilääkärin varamies varapuheenjohtajana sekä liittovaltuuston erikseen tekemän päätöksen mukaan muina jäseninä 7—9 liittovaltuuston valitsemaa ylilääkärinä, joista liittohallitus yliopistoa kuultuaan tekee esityksen liittovaltuustolle. Sairalahallituksen jäsenistä tulee vähintään kolmen olla yliopiston viranhaltijoita.

Läketieteellisen tutkimuksen, opetuksen tai sairaanhoidon järjestelyssä saattaa olla tilanteita, jolloin on tarpeen järjestää neuvottelutilaisuuksia, joissa kaikki ylilääkärit ovat läsnä. Tällaisia kokouksia voidaan kuitenkin vaikeuksitta järjestää tarvittaessa johtavien viranhaltijoiden lähinnä johtajaylilääkärin toimesta. Tällaisia tarkoituksia varten ei ole perusteltua pitää sairaalahallitusta nykyisessä laajuudessaan

päätöksiä tekävänä toimitelimenä. Lisäksi on huomattava, että lääketieteellistä tutkimusta ja opetusta koskevia asiota käsitellään myös lääketieteellisen tiedekunnan hallintoelimissä.

Sairaalahallituksen jäsenille ei esityksen mukaan nimetä varajäseniä. Sairaalahallituksen kokouksissa on esityksen mukaan sairaalanjohtajalla, hallintoylihoitajalla tai johtavalla ylihoitajalla läsnäolo- ja puheoikeus. Lakiin sisältyy sairaalahallituksen asemaa koskeva aikaisemmasta poikkeava säännös, jonka mukaan sairaalahallituksen sovelletaan kunnallislain lautakuntaa koskevia säännöksiä. Koska sairaalahallituksen jäsenet toimivat myös eräiltä osin sairaalan tehtävissä, on pykälään sisällytetty erityissäännös siitä, että sairaalahallituksen jäseniin ei sovelleta kunnallislain 122 §:n 4 momentin eikä 123 §:n säännöksiä, jotka koskevat poliittisten voimasuhteiden huomioon ottamista ja viranhaltijan esteellisyyttä toimia saman kuntainliiton luottamuselimissä. Pykälän mukaan voidaan sen estämättä, mitä kunnallislain 63 §:ssä on säädetty, sairaalahallituksen ratkaisema asia siirtää liittohallituksen käsiteltäväksi. On arvioitu, että tämä mahdollisuus tulisi käytettäväksi vain varsin harvoissa poikkeustapauksissa. Sairaalahallitus ratkaisisi pääosan asioista lopullisesti itse, kuten aikaisemminkin. Tämä koskee myös sairaaloiden vakinaisen lääkärinkunnan valintaa. Hallintoylilääkäri voi toimia myös sairaalahallituksen esittelijänä.

10 §. Voimassa olevassa lainsäädännössä on säädetty, että sairaalahallituksen keskuudesta valitsema esimies toimii sairaalan johtajaylilääkärinä.

Lakiehdotuksen mukaan johtajaylilääkärin valinta siirrettäisiin liittovaltuustolle. Liittohallitus tekee asiasta esityksen sairaalahallitusta kuultuaan. Mainitun järjestelyn tarkoituksena on selkeyttää johtajaylilääkärin asema suhteessa keskussairaalaliittoon.

Johtajaylilääkärin toimikausi ehdotetaan määriteltäväksi neljäksi vuodeksi, mikä vastaa liittovaltuuston toimikautta.

Johtajaylilääkärin tehtävä voi olla päätoiminen. Mahdollista on myös, että ylilääkäri toimisi sivutoimisesti, kuten nykyisin yleisesti on tehtävän hoito järjestetty. Johtajaylilääkärin tehtävänä on muun ohessa keskussairaalassa annettavan sairaanhoidon, opetuksen ja tutkimuksen johtaminen, ohjaaminen ja valvominen. Johtajaylilääkärin tehtävän vastaanottaminen ei edellytä ehdottomasti luopu-

mista klinikan ylilääkärin tehtävistä. Mikäli johtajaylilääkärin tehtävät vähentävät oleellisesti tavalla professorin mahdollisuuksia osallistua oman klinikkansa juoksevan hallintotoiminnan johtamiseen, on sairaalan sisäisin järjestelyin huolehdittava siitä, että klinikan hallintoa väliaikaisjärjestelyin vastaavasti vahvistetaan. Johtajaylilääkäri toimii ehdotuksen mukaan sairaalahallituksen puheenjohtajana ja ylilääkäreiden esimiehenä. Johtajaylilääkärillä olisi varamies, jonka valitsemisessa noudatetaan samaa menettelytapaa kuin johtajaylilääkärin valinnassa. Hallinnollisissa asioissa johtajaylilääkäri olisi sairaalanjohtajan alainen.

11 §. Nyt voimassa olevan lainsäädännön mukaan keskussairaalaliitossa on liittohallituksen alainen hallintojohtaja, jonka liittovaltuusto valitsee. Säännöksessä esitetään hallintojohtajan nimike muutettavaksi sairaalanjohtajaksi. Viran nimike vastaa paremmin tehtävän aluetta kuin nykyinen. Yliopistosairaaloiden koon kasvaessa on myös sairaalahallinnon kehittämiseen jouduttu kiinnittämään huomiota. Hoidon sisältöä koskevan hallintotoiminnan lisäksi ovat yleishallinnon tehtävät, henkilöstöhallinto, toiminnan suunnitteluun liittyvät tehtävät sekä taloushallinto samoin kuin teknisten kysymysten hoitamiseen liittyvät tehtävät saaneet uutta sisältöä ja tehtäväalueita. Niihin kohdistuu aikaisempaa monipuolisempia odotuksia ja kehittämistarpeita. Tämän vuoksi suurissa yliopistosairaloissa on hallintoa varten kehitetty monipuolinen osastojako. Toimintojen yhteensovittaminen edellyttää johtavaa virkamiestä, jonka tulee toimielinten antamien ohjeiden mukaan johtaa ja valvoa sisäistä organisaatiota ja sen kehittämistä. Sairaalan muut toimihenkilöt olisivat hallinnollisissa asioissa sairaalanjohtajan alaisia.

12 §. Yliopiston professorit valitaan valtion opetushallinnon toimesta käyttäen perustana pääasiassa tieteellistä pätevyyttä. Muodollisesti kelpoisuuteen vaikuttaa myös opetuskyky ja käytännöllinen perehtyneisyys ao. opetusalaan.

Sairaanhoidon asianmukaisen järjestämisen kannalta on tarpeellista, että sairaalan hallinnolla on edellytykset järjestää kaikkien klinikoiden sairaanhoidollinen toiminta ja klinikoiden johto siten, että sairaanhoitotoiminta sujuu vaikeuksista. Edellä tarkoitettu tavoite edellyttää sitä, että klinikoiden johdossa on riittävästi henkilöitä, joilla on hyvä hallinnollinen ja sairaanhoidollinen pätevyys sanottuun johtotehtävään.

Tarkoituksena on, että liittohallituksella on mahdollisuus lausua käsityksenä professorin edellytyksistä hoitaa klinikan välittömään johtamiseen liittyviä tehtäviä. Pykälään sisältyy säännös siitä, että mikäli professori ei ole käytettävissä ylilääkärin tehtävien hoitoon tai jos liittohallitus katsoo olevan erityistä syytä, liittohallitus voi enintään viideksi vuodeksi kerrallaan määrätä ylilääkäriksi yliopiston tai korkeakoulun apulaisprofessorin tai keskussairaalaan vähintään dosentin pätevyyden omaavan viranhaltijan. Tällaisia perusteita saattavat olla esimerkiksi professorin voittopuolinen kiinnostus opetus- ja tutkimustyöhön tai että hän katsoo muiden virkatehtäviensä sitovan pääosan työajastaan tai että hänellä muuten ei katsottaisi olevan edellytyksiä suuren klinikan johtotehtäviin. Eräissä tapauksissa kysymyksessä voi olla myös professorin virkaan valitun riittämätön kokemus sairaalan johtotehtävissä ja ylilääkärin tehtävissä. Kuitenkin tarkoitus on myös tällaisissa tapauksissa tarjota professorille tutkimukseen ja opetukseen liittyvät riittävät edellytykset sairaalassa tapahtuvaan sairaanhoitoon ja opetus- sekä tutkimustoimintaan.

Tampereen keskussairaalassa toimii ylilääkärinä sekä kuntainliiton viranhaltijoita että yliopiston palveluksessa olevia professoreita. Ehdotettu säännös on laadittu siten, että sanottujen ylilääkäreiden asema turvataan nykyisellään.

Mikäli samalla erikoisalalla on useampia ylilääkäreitä, yliopistosairaalan asiana on tehdä päätös siitä, kuka ylilääkäreistä toimii hallinnollisissa asioissa koko yksikön ylilääkärinä.

Yliopistosairaaloiden ylilääkäreinä toimisivat pääsääntöisesti 12 §:n 1 momentin säännöksen mukaisesti yliopiston professorit. Kuitenkin saman pykälän 3 momentin mukaisesti keskussairaaloissa voisi olla myös keskussairaalaliiton valitsema ylilääkäreitä. Tällaisen ylilääkärin viran perustaminen saattaa olla perusteltua esimerkiksi sairaanhoidon järjestelyn edellyttäessä uuden erikoisalan perustamista, jota varten yliopistohallinnon puolella ei ole edellytyksiä perustaa vastaavia virkoja.

Lääketieteellisten tiedekuntien palveluksessa on myös muita kuin lääkäriskoulutuksen saaneita opettajia. Eräissä tapauksissa myös näitä henkilöitä on asianmukaista käyttää sairaalan työtehtävissä. Tähän liittyen on 12 §:n säännöstä laajennettu siten, että yliopiston

opettajan mahdollisuuksia toimia keskussairaalassa on nykyisestään lisätty.

Kun yliopiston toimenhaltijat toimivat yliopistosairaalassa keskeisissä ja johtavissa tehtävissä, jolloin esimerkiksi heidän tehtäviään suorittaessaan aiheuttamastaan vahingosta syntyy korvausvelvollisuus sairaalalle, on katsottu tarpeelliseksi täsmentää säännöksiä yliopiston ja toimenhaltijoiden virkamiesoikeudellisesta asemasta. Professorit, joilla on päävirka yliopistossa, toimivat suostumuksensa mukaisesti sairaalan sivutoimisina viranhaltijoina. Vastavaa periaatetta noudatetaan yliopiston muihin opettajiin nähden. Käytännössä järjestely tarkoittaa sitä, että sanotut viranhaltijat ilmoittavat suostumuksensa liittohallitukselle, joka tekee tätä koskevan päätöksen. Sivuvirkojen täytäminen ei edellytä hakumenettelyä eikä muutoinkaan muita viran täyttämistoimenpiteitä kuin, mitä tässä laissa säädetään, joten menettely on joustava ja nopea.

13 §. Kuten edellä on todettu, osa lääketieteellisen tiedekunnan professoreista, apulaisprofessoreista sekä muusta opetushenkilökunnasta toimisi kuten nykyisinkin edelleen yliopistosairaalan eri tyypisissä sairaalatehtävissä. Tarkoitus on, että yliopiston ja asianomaisen keskussairaalan välillä sovitaan, millä tavalla sanotut järjestelyt toteutetaan. Sen tapauksen varalta, että yliopisto ja asianomainen keskussairaala eivät pääse sopimukseen järjestelyjen sisällöstä paikallisella tasolla, sisältyy pykälään säännös siitä, että riitatapauksissa asia voidaan saattaa valtioneuvoston ratkaistavaksi.

14 §. Yliopistollisen keskussairaalan vastuu ja asema sairaanhoidon porrastuksessa on keskeinen. Tämän johdosta on tarpeen, että keskussairaalassa voidaan opetus- ja tutkimussyistä sekä myös hoidon valtakunnallisen järjestelyn vuoksi hoitaa potilaita, jotka ovat keskussairaalapiirin alueen ulkopuolelta. Sairaansijojen käyttöä yliopistosairaalassa koskevat säännökset vastaavat pääosin nykyistä lainsäädäntöä ottaen huomioon sen muutoksen, joka on jätetty eduskunnan käsiteltäväksi eräiden sosiaali- ja terveydenhuollon lakien muuttamista koskevan hallituksen esityksen yhteydessä (1980 vp. n:o 86).

Pykälään sisältyy edelleen periaate, että mikäli potilaan sairauden laatu, yliopiston opetuksen näkökohdat tai muu seikka välttämättä vaatii, voidaan yliopistosairaalan osakaskuntien varoille sairaansijoille ottaa hoidettaviksi muitakin kuin osakaskunnissa henkikirjoitettuja

potilaita, kuitenkin enintään 15 % sairaansijojen määrästä.

15—17 §. Säännökset vastaavat nyt voimassa olevaa lainsäädäntöä ja koskevat palkkauksessa ja valtionosuusasioissa noudatettavia periaatteita.

18 §. Vuonna 1968 annetulla yliopistollisista keskussairaaloista annetun lain muutoksella säädettiin Helsingin ja Turun yliopistollisten keskussairaaloiden laajentaminen perustamiskirjassa määrättyyn laajuuteen tapahtuvaksi asianomaisten keskussairaalaliittojen toimesta. Vastaavasti on tarkoitus toteuttaa myös muiden yliopistosairaaloiden laajentaminen. Aikaisemmin keskussairaaloiden ja yliopistosairaaloiden rakentaminen tapahtui valtion asettaman rakennustoimikunnan toimesta. Pykälässä on todettu, että asianomaiset kuntainliitot huolehtivat tulevaisuudessa tarvittavien laajennusosien toteuttamisesta, kuten on laita muidenkin keskussairaaloiden osalta.

Erikseen on säädetty, että Helsingin yliopistollisen keskussairaalan perustamiskirjan mukaisesta sairaansijamäärästä 352 sairaansijaa käsitävät sairaalaosastot rakennetaan vuoden 1990 loppuun mennessä. Tämä säännös on sellaiseen sisällytetty uuteen lakiin

19 §. Mikäli Tampereen yliopisto lunastaa ja hankkii omistukseensa sairaansijoja Tampereen yliopistollisesta keskussairaalaista sairaalaa laajentamatta, ehdotetaan valtion näistä sairaansijoista maksama lunastushinta jaettavaksi keskussairaalaliiton jäsenkuntien kesken niiden sairaalassa varaamien sairaansijojen suhteessa. Vastaavaa menettelyä noudatettiin valtion lunastaessa sairaansijoja Kuopion yliopistollisesta keskussairaalaista.

Lisäksi ehdotetaan, että mikäli ei päästä sopimukseen lunastushinnasta, noudatetaan lunastushinnan määräämisessä soveltuvin osin sairaanhoitoalan kuntainliittojen uudelleenjärjestämisestä eräissä tapauksissa annetun lain (30/78) 23 §:n 2 momentissa säädettyä menettelyä. Sanotun säännöksen mukaan siirtyvän omaisuuden arvon vahvistaa ja suoritettavan korvauksen tai lunastuksen määrää, jolle siitä sovita, toimikunta, johon luovutuksen saaja ja luovuttaja valitsevat kumpikin kaksi jäsentä ja näille varajäsenet. Toimikunta valitsee ulkopuolelta puheenjohtajan ja hänelle varamiehen. Korvauserusteet ovat samat, joita noudatettiin Kuopion korkeakoulun lunastaessa osuutensa Kuopion yliopistollisesta keskussairaalaista.

20 §. Tarkemmat säännökset tämän lain soveltamisesta annetaan asetuksella.

2. Voimaantulo.

Laki on tarkoitus saattaa voimaan siten, että sitä voitaisiin soveltaa ensi kerran valittaessa liittovaltuusto ja liittohallitus syksyllä 1980 pidettyjen kunnallisvaalien jälkeen. Käytännössä kuntainliittojen liittovaltuustojen kokoukset voidaan pitää kevään kuluessa vuonna 1981.

Siirtymäkauden osalta on säädetty, että niiden Tampereen yliopistollisen keskussairaalan hankkeiden osalta, jotka ovat tämän lain voimaan tullessa kesken, suoritetaan kyseisten hankkeiden toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin valtionosuus aikaisemmin voimassa olleiden säännösten mukaisesti. Tampereen keskussairaalaan koskevan erityislain (549/72) 10 §:n mukaan on ollut mahdollista toteuttaa hankkeita siten, että niiden rahoitus tapahtuu ensi kädessä Tampereen keskussairaalan toimesta, ja valtionosuus näistä aiheutuviin menoihin maksetaan myöhemmin erikseen tehdyn rahoitussopimuksen perusteella vuotuisten käyttökustannusten yhteydessä.

Samoin siirtymäkauden järjestelyinä on säännös, jonka mukaan lain voimaan tullessa Tampereen yliopistollisen keskussairaalan virassa oleva ylilääkäri on oikeutettu edelleenkin toimimaan sanotun sairaalan ylilääkärinä.

Kuntainliittojen liittovaltuustojen kokoukset syksyllä 1980 suoritettujen kunnallisvaalien johdosta uudistuvassa kokoonpanossa pidetään kevään kuluessa vuonna 1981. Nämä valtuustot kokoontuvat eri kuntainliitoissa eri aikaan paikallisista tekijöistä riippuen. Uusien toimielinten muodostaminen on tehty joustavaksi säätämällä, että toimielimet saadaan valita vuonna 1981 viimeistään heinäkuussa pidettävissä kokouksissa. Vaalin toimittamiseen asti toimissa ja toimielinten jäseninä ovat ne, jotka tämän lain voimaan tullessa ovat vastaavissa tehtävissä. Tämä helpottaa uuteen hallintomalliin liittyviä käytännön järjestelyjä siirtymävaiheessa.

Lain 12 §:ssä tarkoitettujen sivuvirkojen perustaminen edellyttää hallinnollisia toimenpiteitä sairaalassa. Tämän vuoksi on siirtymäkauden säännöksissä todettu, että lain voimaan tullessa yliopiston viranhaltijat voivat edelleen hoitaa tehtäviään sairaalassa, kunnes sivuvirkoihin liittyvät virkajärjestelyt on toteutettu.

Nyt voimassa olevassa yliopistollisia keskussairaaloita koskevassa laissa edellytetty hallintojohtajan toimen nimike muutetaan lain voimaan tullessa sairaalanjohtajaksi.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

yliopistollisista keskussairaaloista.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Kunnallisista yleissairaaloista annetun lain (561/65) 2 §:ssä tarkoitettuna keskussairaalana on niissä keskussairaalapiireissä, joiden alueella Helsingin, Turun, Oulun ja Tampereen yliopisto sekä Kuopion korkeakoulu sijaitsevat, yliopistollinen keskussairaala.

Yliopistollisesta keskussairaalaista on tässä laissa säädettyin poikkeuksin voimassa, mitä kunnallisista yleissairaaloista annetussa laissa säädetään keskussairaalaista.

Mitä tässä laissa on säädetty yliopistosta, koskee myös Kuopion korkeakoulua.

2 §.

Yliopistolliseen keskussairaalaan rakennettavien sairaansijojen luku määräytyy keskussairaalan perustamiskirjan tai Kuopion yliopistollisen keskussairaalan osalta keskussairaalapiiriin kuuluvien kuntien ja Kuopion korkeakoulun välillä tehdyn sopimuksen perusteella.

Mikäli 1 momentissa mainitussa perustamiskirjassa tai sopimuksessa määrättyä sairaansijojen lukua toiminnallisista tai muista syistä muutetaan kunnallisista yleissairaaloista annetun lain 6 b §:ssä tarkoitetun toimintasuunitelman perusteella, muuttuu kuntien ja yliopiston varaamien sairaansijojen luku samassa suhteessa.

3 §.

Yliopistollisen keskussairaalan omistaa ja sitä hallitsee keskussairaalaliitto, jonka jäseninä ovat keskussairaalapiiriin kuuluvat kunnat sekä Helsingin, Turun ja Oulun yliopisto sekä Kuopion korkeakoulu, kukin sijaintipaikkansa keskussairaalapiiriin keskussairaalaliitossa.

Tampereen yliopistollisen keskussairaalan omistaa ja sitä hallitsee keskussairaalaliitto, jonka jäseninä ovat keskussairaalapiiriin kuu-

luvat kunnat. Tampereen yliopistosta tulee keskussairaalaliiton jäsen sen jälkeen, kun yliopisto on lunastanut keskussairaalaista sairaansijoja.

Keskussairaalaliitosta sekä sen järjestysmuodosta ja toiminnasta on voimassa, sikäli kuin tästä laista ei muuta johdu, mitä kunnallisista yleissairaaloista annetussa laissa on säädetty keskussairaalapiiriin kuntainliitosta, sekä soveltuvin osin, mitä kunnallislaissa (953/76) on säädetty kuntainliitosta.

4 §.

Yliopiston osuus keskussairaalaliiton varoihin ja valtion vastuu sen sitoumuksista vastaa yliopiston omistamien sairaansijojen luvun suhdetta keskussairaalan sairaansijojen kokonaismäärään. Jäsenkuntien osuus muuhun osaan keskussairaalaliiton varoista ja vastuu sen sitoumuksien muusta osasta määräytyy kunkin kunnan keskussairaalaan varaamien sairaansijojen luvun suhteessa.

5 §.

Yliopistolla on oikeus käyttää sijoituspaikkansa yliopistollista keskussairaalaan lääketieteellisen koulutusyksikkönsä opetus- ja tutkimustoiminnan tarpeisiin.

6 §.

Ylintä päätösvaltaa keskussairaalaliitossa käyttää liittovaltuusto, johon kukin jäsenkunta valitsee yhden jäsenen ja hänelle varajäsenen. Kunta, joka on varannut keskussairaalaan enemmän kuin 100 sairaansijaa, on kuitenkin oikeutettu valitsemaan liittovaltuustoon enintään kolme jäsentä ja yhtä monta varajäsentä.

Jäsenillä on liittovaltuuston kokouksessa yhtä monta ääntä kuin kunta on varannut keskussairaalaan sairaansijoja kuitenkin minäkään kunnan valitsemalla jäsenellä ei ole suu-

rempaa äänimäärää kuin muilla tässä momentissa tarkoitetuilla jäsenillä yhteensä.

Jos kunta on oikeutettu valitsemaan liittovaltuustoon useamman kuin yhden jäsenen, äänimäärä jaetaan tasan saapuvilla olevien jäsenten kesken.

Mikäli yliopistolla on keskussairaalassa sairaansijoja, yliopisto valitsee liittovaltuustoon kaksi jäsentä ja yhtä monta varajäsentä. Näillä jäsenillä on liittovaltuuston kokouksessa yhteensä yhtä monta ääntä kuin yliopistolla on sairaansijoja, ei kuitenkaan enempää kuin viidennes kaikkien jäsenten edellä 2 momentissa tarkoitettulla tavalla rajoitetusta yhteenlasketusta äänimäärästä. Yliopiston liittovaltuustoon valitsemilla jäsenillä ei ole äänioikeutta liittohallitusta valittaessa. Yliopiston äänimäärä jaetaan tasan saapuvilla olevien jäsenten kesken.

Mikäli yliopistolla ei ole keskussairaalassa sairaansijoja, kahdella yliopiston valitsemalla edustajalla on oikeus olla läsnä liittovaltuuston kokouksessa ja ottaa osaa keskusteluun mutta ei päätöksentekoon.

Keskussairaalaliiton perussäännössä voidaan määrätä, että päätöksentekoon asiassa, joka kuntainliittoja koskevan kunnallislain säännösten mukaan on päätettävä määränemmistöllä, vaaditaan suurempi äänten enemmistö, kuin sanottujen säännösten mukaan tarvittaisiin.

7 §.

Keskussairaalaliiton hallintoa johtaa liittohallitus, josta on voimassa, mitä kunnallislaisissa on liittohallituksesta säädetty, jollei tämän lain 9 §:stä muuta johdu.

Mikäli yliopistolla on keskussairaalassa sairaansijoja, yliopistolla on oikeus nimetä liittohallitukseen kaksi jäsentä. Näihin jäseniin ei sovelleta kunnallislain 122 §:n 4 momentin eikä 123 §:n säännöksiä.

Mikäli yliopistolla ei ole keskussairaalassa sairaansijoja, kahdella yliopiston valitsemalla edustajalla on oikeus olla läsnä liittohallituksen kokouksessa ja ottaa osaa keskusteluun mutta ei päätöksentekoon.

8 §

Mikäli yliopistollisessa keskussairaalassa on yksiköitä, jotka on osoitettu ruotsinkielistä yliopisto-opetusta varten, liittovaltuusto asettaa liittohallituksen alaiseksi johtokunnan käsittelemään näitä yksiköitä koskevia asioita.

Johtokunnan jäseniksi on valittava ruotsinkielisiä kuntia ja kaksikielisten kuntien ruotsinkielistä väestöä edustavia henkilöitä. Yliopiston määräämillä lääketieteellisessä koulutuksyksikössä ruotsinkielistä opetusta antavilla opettajilla on johtokunnassa läsnäolo- ja puheoikeus. Johtokunnan jäseniin ei sovelleta kunnallislain 122 §:n 4 momentin eikä 123 §:n säännöstä.

9 §.

Keskussairaalaliitossa on sairaalahallitus. Sairalahallitukseen kuuluu johtajaylilääkäri puheenjohtajana ja johtajaylilääkärin varamies varapuheenjohtajana sekä liittovaltuuston päätöksen mukaan 7—9 liittovaltuuston toimikaudukseen kerrallaan valitsemaa ylilääkäreitä, joista liittohallitus yliopistoa kuultuaan tekee esityksen. Sairalahallituksen jäsenistä tulee vähintään kolmen olla yliopiston viranhaltijoita. Sairalahallitukseen ei valita varajäseniä.

Sairalaanjohtajalla sekä hallintoylihoitajalla tai johtavalla ylihoitajalla on sairaalahallituksen kokouksissa läsnäolo- ja puheoikeus. Sairalahallituksen jäseniin ei sovelleta kunnallislain 122 §:n 4 momentin eikä 123 §:n säännöksiä.

Sairalahallituksen tehtävänä on:

1) ottaa keskussairaalaan lääkärit, lukuunottamatta hallintoylilääkäreitä, hallintolääkäreitä, 10 §:n 1 momentissa tarkoitettua johtajaylilääkäreitä ja 12 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettuja ylilääkäreitä sekä niitä lääkäreitä, jotka ovat yliopiston viran- tai toimenhaltijoita;

2) valvoa osaltaan keskussairaalassa annettavaa sairaanhoitoa;

3) käsitellä osaltaan keskussairaalassa annettavaa opetusta koskevia asioita;

4) käsitellä sairaalassa suoritettavan tieteellisen tutkimustyön toteuttamista koskevia asioita; sekä

5) antaa liittovaltuustolle ja liittohallitukselle lausuntoja sekä tehdä niille aloitteita keskussairaalan toimintaan liittyvistä lääketieteellisistä asiantuntemusta vaativista kysymyksistä.

Sairalahallitukseen sovelletaan muutoin kunnallislain lautakuntaa koskevia säännöksiä. Sen estämättä, mitä kunnallislain 63 §:ssä on säädetty, sairaalahallituksen ratkaisema asia voidaan siirtää liittohallituksen käsiteltäväksi mainitussa lainkohdassa säädetyn tavoin.

10 §.

Yliopistollisen keskussairaalan johtajaylilääkäriksi ja hänen varamieheksi liittovaltuusto

valitsee toimikaudekseen liittohallituksen esityksestä yhden ylilääkäreistä. Liittohallitus tekee esityksen sairaalahallitusta kuultuaan. Johtajaylilääkärin tehtävä voi olla myös päättöminen.

Johtajaylilääkärin tehtävänä on ohjata ja valvoa keskussairaalan lääketieteellistä, sairaanhoidollista sekä opetus- ja tutkimustoimintaa. Johtajaylilääkäri, joka hallinnollisissa asioissa on sairaalanjohtajan alainen, toimii samalla keskussairaalan ylilääkäreiden esimiehenä.

Johtajaylilääkärillä on oikeus olla saapuvilla liittovaltuuston ja liittohallituksen sekä 8 §:ssä tarkoitetun johtokunnan kokouksissa ja ottaa niissä osaa keskusteluun, mutta ei päätöksentekoon.

11 §.

Keskussairaalaliitossa on liittohallituksen alainen sairaalanjohtaja, jonka liittovaltuusto valitsee.

Sairaalanjohtajalla on oikeus olla saapuvilla liittovaltuuston, liittohallituksen ja 8 §:ssä tarkoitetun johtokunnan kokouksissa sekä ottaa niissä osaa keskusteluun mutta ei päätöksentekoon.

12 §.

Sairaalassa toimivan yliopiston lääketieteellisen koulutusyksikön professorit toimivat keskussairaalaliitolle antamansa suostumuksen mukaisesti samalla yliopistollisen keskussairaalan ylilääkärin sivuviran haltijana. Yliopiston muut opettajat voivat keskussairaalaliitolle antamansa suostumuksen mukaisesti samalla toimia keskussairaalan lääkärin tai muun sivuviran haltijana sen mukaan, kuin liittohallitus sairaalahallituksen esityksestä tarkemmin määrää.

Jos professori ei ole käytettävissä ylilääkärin tehtävien hoitoon tai jos liittohallitus katsoo olevan erityistä syytä, liittohallitus voi enintään viideksi vuodeksi kerrallaan professorin sijasta määrätä ylilääkäriksi yliopiston apulaisprofessorin tai keskussairaalaliiton vähintään dosen tina pätevyyden omaavan viranhaltijan.

Yliopistollisessa keskussairaalassa voi olla myös liittohallituksen valitsemia ylilääkäreitä.

13 §.

Yliopiston lääketieteellisen koulutusyksikön professoreiden ja muiden opettajien toimimisesta keskussairaalan lääkäreinä tai muina toimihenkilöinä sekä lääketieteellisten erikoisalojen yksikköjen sairaanhoidon, opetuksen ja

tutkimuksen järjestelystä sovitaan keskussairaalaliiton ja yliopiston kesken erikseen.

Siinä tapauksessa, että keskussairaalaliitto ja yliopisto eivät pääse sopimukseen 1 momentissa tarkoitetuista asioista, ratkaisee asian valtioneuvosto.

14 §.

Keskussairaalapiiriin kuuluvalla kunnalla on oikeus käyttää keskussairaalan muita kuin yliopiston sairaansijoja kuntien varaamien sairaansijojen lukumäärän keskinäisessä suhteessa.

Sairausnsijoille, joiden käyttämiseen kunnalla on 1 momentin mukainen oikeus, otetaan hoidettaviksi ensisijaisesti niitä sairaita, joilla on väestökirjalain (141/69) mukainen kotipaikka keskussairaalaliiton jäsenkunnassa.

Milloin potilaan sairauden laatu, yliopiston opetuksen näkökohdat tai muu seikka välttämättä vaatii, otetaan 2 momentissa tarkoitetuille sairaansijoille hoidettaviksi muitakin kuin sanotussa momentissa mainittuja potilaita, kuitenkin enintään 15 prosenttia näiden sairaansijojen määrästä.

15 §.

Keskussairaalassa toimivien yliopiston viran- ja toimenhaltijoiden palkkauksen suorittaa yliopisto. Yliopisto suorittaa myös keskussairaalan tieteellisen kirjaston hankinta- ja hoitokustannukset sekä tieteellistä tutkimustyötä tai opetusta varten tarvittavista välineistä aiheutuvat kustannukset.

Edellä 1 momentissa mainituille viran- ja toimenhaltijoille voi keskussairaalaliitto lisäksi maksaa palkkiota keskussairaalassa suoritettavista muista tehtävistä kunnallisessa virka- ja työehtosopimuksessa määrättyjen perusteiden mukaan.

16 §.

Keskussairaalan muihin kuin 15 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin käyttökustannuksiin suoritetaan valtionosuutta 10 prosenttia. Valtionosuuden määrää laskettaessa käyttökustannuksista tehdään kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (35/73) 7 §:ssä tarkoitettujen vähennykset noudattaen kuitenkin, mitä kunnallisista yleissairaloista annetun lain 25 §:n 4 momentissa on säädetty. Tämän ja 17 §:n 1 momentin nojalla käyttökustannuksiin suoritettavan määrän vähentämisen jälkeen jäljelle jääviin käyttökustan-

nuksiin suoritetaan valtionosuutta kunnallisista yleissairaaloista annetun lain 25 §:n mukaisesti.

17 §.

Valtio suorittaa keskussairaalan laajentamisesta aiheutuneet kuntien ja kuntainliittojen valtionosuuksista ja -avustuksista annetun lain (35/73) 4 §:ssä tarkoitetut perustamiskustannukset keskussairaalaliitolle kokonaisuudessaan niiden sairaansijojen osalta, jotka yliopisto on valtioneuvoston suostumuksen perusteella varannut. Valtio suorittaa myös edellä mainitun lain 5 §:n 9 kohdassa tarkoitetut keskussairaalan perusparannuksista aiheutuneet käyttökustannukset kokonaisuudessaan yliopiston varaamien sairaansijojen lukua vastaavalta osalta.

Muihin kuin 1 momentin nojalla korvattaviin perustamiskustannuksiin suoritetaan valtionosuutta kunnallisista yleissairaaloista annetun lain 25 §:n 2 momentin mukaisesti.

18 §.

Edellä 1 §:ssä tarkoitettujen keskussairaaloiden laajentaminen perustamiskirjassa määrättyyn laajuuteen tapahtuu asianomaisen keskussairaalaliiton toimesta.

Helsingin yliopistollisen keskussairaalan perustamiskirjan mukaisesta sairaansijamäärästä 352 sairaansijaa käsittävät sairaalaosastot rakennetaan vuoden 1990 loppuun mennessä.

19 §.

Mikäli valtio lunastaa Tampereen yliopistolle sairaansijoja Tampereen yliopistollisesta keskussairaalasta sairaalaa laajentamatta, jaetaan valtion näistä sairaansijoista maksama lunastushinta keskussairaalaliiton jäsenkuntien kesken niiden sairaalassa varaamien sairaansijojen mukaisessa suhteessa. Jollei toisin sovita, lunastushinnan määräämisessä noudatetaan soveltuvin osin sairaanhoitoalan kuntinliittojen uudelleenjärjestämisestä eräissä tapauksissa annetun lain (30/78) 23 §:n 2 momentissa säädettyä menettelyä.

Tampereen yliopisto voi lunastaa osuutensa Tampereen yliopistollisen keskussairaalaliiton omaisuuteen suorittamalla korvauksen keskussairaalaliiton kunnille. Siirtyvän omaisuuden arvo vahvistetaan alueiden, rakennusten sekä niiden irtaimiston sekä muun sellaisen omaisuuden kohdalta arvioimalla hankintakustannukset arvioimisen ajankohtana ja vähentäen kohtuullinen arvon alentuminen sekä muiden varojen

kohdalta niiden käyvän arvon mukaan. Lisäksi on vähennyksenä otettava huomioon sen suuruinen osa siirtyvällä omaisuudella arvioinnin ajankohtana olleesta arvosta, mikä vastaa valtion varoin rahoitetun määrän suhteellista osuutta hankintakustannuksista, samoin kuin siirtyneet velat. Yliopiston suoritettava korvaus määrätään siirtyvän omaisuuden arvosta siinä suhteessa kuin yliopisto on lunastanut sairaansijoja yliopistollisesta keskussairaalasta.

20 §.

Tarkemmat säännökset tämän lain soveltamisesta annetaan asetuksella.

21 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 198 .

Tällä lailla kumotaan yliopistollisista keskussairaaloista 15 päivänä kesäkuuta 1956 annettu laki (392/56) ja 11 päivänä heinäkuuta 1972 annettu laki Tampereen keskussairaalan käyttämisestä Tampereen Yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan opetussairaalana (549/72) niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen.

22 §.

Tampereen yliopistollisen keskussairaalan hankkeiden osalta, jotka ovat tämän lain voimaan tullessa kesken tai milloin rakentamista, laajentamista, peruskorjausta tai perushankintaa koskeva toteuttamisohjelma on hyväksytty ennen tämän lain voimaantuloa, suoritetaan kyseisen hankkeen toteuttamisesta aiheutuviin kustannuksiin valtionosuus aikaisemmin voimassa olleiden säännösten mukaisesti.

Sen estämättä, mitä edellä tämän lain 12 §:n 1 momentissa on säädetty, on tämän lain voimaan tullessa Tampereen yliopistollisen keskussairaalan virassa oleva ylilääkäri oikeutettu edelleenkin toimimaan sanotun sairaalan ylilääkärinä.

23 §.

Siitä poiketen, mitä tässä laissa muutoin on säädetty toimielinten vaalista, liittohallituksen, sairaalahallituksen ja johtokuntien jäsenet sekä tilintarkastajat saa valita vuonna 1981 viimeistään heinäkuussa pidettävässä kokouksessa. Vaalin toimittamiseen asti toimissa ja toimielinten jäseninä ovat ne, jotka tämän lain voimaan tullessa ovat vastaavissa tehtävissä.

Sairaalassa toimivat yliopiston viranhaltijat hoitavat lain voimaan tullessa edelleen tehtäviään sairaalassa, kunnes 12 §:ssä tarkoitetut sivuvirkoja koskevat virkajärjestelyt on toteutettu.

Lain voimaan tullessa hallintojohtajan toimen nimike muuttuu sairaalanjohtajaksi.

Helsingissä 28 päivänä marraskuuta 1980.

Tasavallan Presidentti

URHO KEKKONEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Sinikka Luja-Penttilä*

